

El mite del rei Mides

Les Balears són, si ens atenem als indicadors globals que relacionen la riquesa amb el nombre d'habitants, les primeres en quasi tot. Sota aquests índex s'amaguen, paradoxalment, bosses de desenvolupament comparables a les d'Andalusia i Extremadura.

Constança Forteza

Les Balears són, si atenem als indicadors globals que relacionen la riquesa amb el nombre d'habitants, les primeres en quasi tot. Els habitants de les Illes Balears respiren satisfets perquè, en un termini de quinze anys, han passat de ser l'anedó lleig que clapotjava en la Mediterrània per sobreviure, a ser el cigne d'un rei Mides turístic. La realitat, com sempre, és més complexa i amaga veritats tan insospitables com una distribució escassament igualitària de la riquesa, la pobresa i bosses de desenvolupament que, des de les Illes, tan sols es volen associar amb regions com Andalusia o Extremadura.

La riquesa de les Balears és ja un mite. Com a mite, intocable. I, també com a mite, capaç d'ofegar la realitat. El mostrador de les xifres, que es divulga amb orgull indissimulat, parla de doblers, de molts de doblers. Les Balears figuren com la primera província espanyola en renda familiar disponible. El primer lloc és també per a les Illes en el cas de la relació del PIB per habitants. Amb dos terços de la població activa ocupada en el turisme, les Illes conformen una economia de serveis basada en aquest sector. És la Comunitat Autònoma que, dins l'estructura de la renda disponible, aporta el més alt component de renda de capital de tot l'estat i, com a final d'aquesta relació afortunada, les Illes presenten un dels índexs de pressió fiscal més baixos d'Espanya.

La Mallorca profunda

En l'opinió de l'economista Miquel Alenyar, «la imatge real de Mallorca no és la de Puerto Portals, amb els seus restaurants, botigues de luxe i grans iots fondejats, sinó la que proporciona qualsevol poble de l'interior de l'illa un dissabte d'estiu qualsevol. La imatge real de Mallorca està més prop de la que ofereix la plaça deserta de Porreres, amb un únic bar obert amb qua-

tre vells jugant a cartes, que la de l'enramellat ficitiu de les zones cares».

Un estudi publicat l'any 1986 per l'Institut Nacional d'Estadística —amb resultats als quals, paradoxalment, s'ha donat escassa difusió— abordava l'anàlisi de les disparitats econòmico-socials de les províncies espanyoles. Del tractament dels diversos factors, l'estudi conclouia en una relació basada en quatre índexs: un índex de vida, un índex de desenvolupament, un ter-

En opinió dels experts, la imatge real de Mallorca no és la dels grans restaurants, botigues de luxe i grans iots fondejats.

cer indicador relatiu a la dotació de recursos i, finalment, un altre representatiu de l'acumulació de recursos.

En el primer cas, en l'índex de vida,

es cartejaven i quantificaven qüestions com els ingressos per família, el nombre de telèfons, nivell d'estudis de la població, nombre d'analfabets, do-

que modest tercer nivell. Si per a l'elaboració de l'índex podia influir positivament un factor com el de la renda familiar, aquest benefici era compensat a la baixa per percentatges —tant reals com desconeguts— que assenyalen aquesta província com una de les que destaquen quant al nombre d'habitatges sense aigua corrent, sense calefacció, sense telèfon —la importància del nombre de telèfons de les Balears s'ha de considerar en funció de la gran quantitat d'hotels amb aquest aparell a les cambres— i sense bany, tenim més cotxes que la mitjana espanyola —possiblement perquè una illa no manté un sistema ampli de transports— però ens falten més serveis bàsics.

El gerro d'aigua freda que suposa conèixer el nivell real de vida de les Balears acaba en gran escalivada quan es comprova que aquesta no és una dada aïllada. Els índexs de desenvolupament (renda per habitants, estudis mitjans, oferta d'espectacles, nombre d'ATS i metges, quilòmetres de carretera, creixement de la població), de dotació de recursos (recursos humans, naturals i produïts) i d'acumulació de recursos (recursos humans i econòmics) situen les Balears en els llocs 16, 24 i 21 respectivament. Una posició, per tant, més aviat discreta.

¿On és la riquesa?

¿On és el truc? ¿On és l'error? ¿Com es pot donar el cas d'una zona que encapçala les llistes de riquesa en renda i, paral·lelament, ofereix el contrast d'una qualitat de vida llunyana de l'esplendor? L'economista Miquel Alenyar té una resposta clara, fruit de l'estudi detallat de la distribució de la renda i del singular creixement econòmic de les Illes: «Les cent famílies amb més renda de les Balears tenen uns ingressos mitjans per família que són entre 300 i 350 vegades superiors als de les famílies més modestes. Normalment, una diferència de l'1 al 25 és considerada excessiva. L'abisme que presenta la distribució de la renda a les Balears fa que tota l'economia es vegi afectada. I la situació no millora, el ventall s'ha engrandit durant els darrers anys. Tenim una classe alta molt rica, seguida d'una classe mitjana alta no massa àmplia. Aquest dos sectors tenen uns ingressos mitjans superiors als de les classes equivalents en el conjunt de l'estat. A continuació, ve una classe mitjana baixa més àmplia i amb ingressos mitjans inferiors als de la

classe similar en el conjunt del país. Una classe fonamentalment composta de famílies lligades al treball temporal de l'hostaleria. Finalment, ve una classe baixa integrada per unes 2.000 famílies. Això sense tenir en compte les classes marginals, irrecuperables i fora del sistema.

La clau d'aquesta situació atípica està en la història recent. En els anys 50 les Balears mantenien una economia tradicional i pobra en la qual, *grosso modo*, un terç de la població vivia de l'agricultura, un altre de la indústria i la resta, dels serveis. L'arribada del turisme suposà, per a aquesta societat arcaica que encara encapçalava un sector arrelat en l'aristocràcia, una convulsió de grans dimensions. Naix una nova classe, una classe que ven, construeix i negocia amb el turisme. Un sector que avui dirigeix i que no va sorgir d'un substrat burgès que pogués temperar l'actual divisió de la riquesa. Són els *self-made-men* del turisme, els Escarrer, Albertí, Rius, Català i Barceló que, a hores d'ara, segueixen al davant dels seus negocis. Una generació que avui ronda els 60 anys, sorgida d'entorns familiars sovint humils i d'escassa instrucció, que ha treballat molt i amb organització. Aquests protagonistes feren les seves fortunes en els moments en què aquesta activitat es podia dur a terme amb discreció.

A les Balears no són poques les fortunes que superen els 5.000 milions de renda anual. La diferència respecte a altres fortunes similars de la península es troba en el fet que aquí, a les Illes, tot és més anònim, més privat, menys espectacular. Els nostres rics no tenen, fora de la Mediterrània, la dimensió pública que, per exemple, tenen a l'estat noms com els dels Botín o el del recentment mort Ramon Areces. Aquesta absència de notorietat possiblement tenguí les seves raons en la idiosincràsia pròpia de la forma de ser dels mallorquins, poc amics de fer-se notar. Aquí hi ha mil famílies integrades, sense cap sentit despectiu, per nous rics, amb tots els vicis i totes les virtuts del fenomen. Han creat i han guanyat riquesa i, en bona part dels casos, cerquen ara la respectabilitat d'un accés a la cultura que fins ara no desitjaven. Qualsevol portaveu del món artístic pot confirmar que és aquesta gent qui ara inverteix en antiguitats i en pintura, en un mercat cada vegada més inflat a causa de la descomunal injecció de doblers. Tal com diu Miquel Alenyar, «ja veurem què fan els seus fills...». □

Miquel Alenyar, economista.

tació de banys per casa, de calefacció, possessió de vehicles i diferents béns de consum. Les Balears aconseguen en índex del 4,3, molt per davant de la darrera província —Badajoz (—26,6)— i —també— molt per davall de la primera, és a dir, de Madrid (32,6). Les Balears se situaven exactament en el lloc número 21, a la meitat del rànquing. Dels cinc nivells establerts, les Illes apareixien en un més